

Zamki, pałace, dwory... w regionie

# Nasze dziedzictwo

Od pewnego czasu wzrasta w Polsce zainteresowanie historią regionów. Oferta wydawnicza z tego zakresu jest dość bogata, choć dominują tu wydawnictwa popularne – skądinąd cenne, ale też nieraz dość powielające schematyczne i powierzchowne myślenie o małej ojczyźnie. Natomiast dostępne prace naukowe niejednokrotnie zniechęcają czytelnika nadmiernie rozbudowanym aparatem naukowym i hermetycznością języka wywodu.

Praca zbiorowa „Zamki, pałace, dwory i ich mieszkańcy w regionie kujawsko-pomorskim” pod redakcją Waldemara Rozyńskiego, Małgorzaty Strzeleckiej i Michała Targowskiego pozytywnie wyróżnia się na tle innych książek o problematyce regionalnej. Autorami są zarówno badacze akademicki – historycy i historycy sztuki, jak i dydaktycy szkolni. Już z tego względu praca ma większe szanse na zaistnienie w gronie czytelników szerszym niż tylko akademickie.

Redaktorzy tomu słusznie przypomnieli, że charakteryzowany region jest tylko umownie nazywany Kujawami i Pomorzem. Przecież, jak czytamy we wstępie do publikacji: „w granicach województwa kujawsko-pomorskiego znalazły się [...] obszary kilku krain historycznych – ziemi chełmińskiej i dobrzyńskiej, Krajny, Kujaw, Pomorza Gdańskiego i Wielkopolski” (s. 7). Warto jeszcze podkreślić fakt, który niestety nie został przywołany w książce, że w skład województwa kujawsko-pomorskiego wchodzi także regiony etnograficzne (lub ich części), takie jak: ziemia chełmińska, ziemia dobrzyńska, ziemia michałowska, Kujawy, Pałuki, Krajna, Bory Tucholskie, Koszajderia, Kociewie, Powiśle. Wydaje się, że perspektywa kulturowa dopełniłaby analizy problematyki tomu i całej projektowanej serii. Wiadomo bowiem, że seria „Region kujawsko-pomorski w przeszłości” „[...] będzie miała swoją kontynuację, a kolejne tomy będą zawierać wyniki najnowszych badań naukowych oraz inspirujące propozycje ciekawych przedsięwzięć dydaktyczno-wychowawczych” (s. 9).

Bez względu na to, czy mówimy o krainach historycznych, czy regionach etnograficznych, zauważamy dużą różnorodność dziedzictwa kulturowego województwa, obejmującego przecież niezbyt rozległą powierzchnię. Prezentowany zbiór publikacji koncentruje się na materialnym i niematerialnym dziedzictwie blisko spokrewnionych ze sobą kultur: rycerskiej i szlachecko-ziemiańskiej w okresie od średniowiecza do wieku XX.

W badawczej części tomu dominują cenne poznawczo wypowiedzi dotyczące siedzib: jest tu więc artykuł na temat

zamków krzyżackich (Sławomir Józwiak) oraz teksty o dworach szlachty i ziemian (Jerzy Dygdała, Karolina Zimna-Kaweczka). Poświęcono także uwagę postawom społecznym jednej tylko grupy, a mianowicie ziemiaństwa (Szczepan Wierzchośławski, Tomasz Krzemiński, Robert Stodolny).

Książkę cechują również walory dydaktyczno-wychowawcze, gdyż poza opracowaniami *stricto* akademickimi składają się na nią teksty o charakterze metodycznym. Nauczyciele szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych znajdą tu dla dzieci i młodzieży interesujące propozycje zajęć (i relacje z nich) dotyczących wiedzy o regionie. Przedmiotem uwagi autorów tej części tomu są przede wszystkim działania edukacyjne wokół dworów gminy Wąpielsk (Zbigniew Zuchowski), siedzib rycerskich i ziemiańskich ziemi dobrzyńskiej (Dariusz Chrobak), a także jej pogranicza z Mazowszem (Ilona Radomska), pałacu w Ostromecku (Miroslawa Otlewska) oraz grodzisk z okolic Inowrocławia (Łukasz Oliwkowski).

Pomimo wielu zniszczeń wojennych oraz różnorodnej polityki administracyjno-gospodarczej państw zaborczych i Polski, przetrwały do naszych czasów niektóre siedziby dawnych właścicieli ziemskich. Sporo jest wśród nich szlacheckich i ziemiańskich dworów, rozproszonych po całym województwie kujawsko-pomorskim. Ich widok może skłonić do pytań i refleksji, m.in. na temat obyczajowości mieszkańców czy dawnych gustów architektonicznych, a także obecności relikwów kultury szlacheckiej w życiu współczesnych Polaków. Czy poza obecnością dziedzictwa kultury materialnej możemy dziś mówić o kontynuowaniu pewnych zachowań szlacheckich albo jeszcze wcześniejszych – rycerskich? To jedno z pytań, które nasuwa się po lekturze publikacji.

Dzięki autorom tomu poznajemy również wygląd i dzieje nieistniejących już siedlisk, głównie dworów szlacheckich XVI–XVIII w. Jerzy Dygdała dowodzi, że ówczesny dom średniozamożnego szlachcica naszego regionu był stosunkowo

niewielkim dworem o konstrukcji szachulcowej (z drewna i cegieł), na ogół parterowym z zagospodarowanym poddaszem oraz dachem pokrytym strzechą, gontem lub – rzadziej – dachówką. Natomiast siedziby zamożniejszej szlachty były na ogół dwukondygnacyjne. Warto nadmienić, że autorzy artykułów podają sporo ciekawych informacji o wyposażeniu dawnych siedzib rycerskich, szlacheckich i ziemiańskich (m.in. meblach, zastawach stołowych), co z kolei przybliży nas do poznania mentalności i życia codziennego dawnych mieszkańców Kujaw i części Pomorza.

Książka „Zamki, pałace, dwory...” jest cenną, a przy tym interesującą publikacją. Mimo że z oczywistych względów nie może stanowić kompleksowego opracowania tytułowej problematyki, to jednak poszerza naszą wiedzę o regionie i – co więcej – podpowiada, jak tę wiedzę można wykorzystywać w edukacji regionalnej młodego pokolenia. Praca umiejętnie łączy walory naukowe i metodyczne, co niewątpliwie zachęci do lektury zarówno badaczy, jak i popularyzatorów dziedzictwa kulturowego Kujaw i Pomorza.

Tekst i zdjęcie: Marcin Lutomierski

„Zamki, pałace, dwory i ich mieszkańcy w regionie kujawsko-pomorskim”, red. Waldemar Rozyński, Małgorzata Strzelecka, Michał Targowski, seria Region kujawsko-pomorski w przeszłości, t. 1, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2013, s. 220.



## Zamki, pałace, dwory i ich mieszkańcy w regionie kujawsko-pomorskim

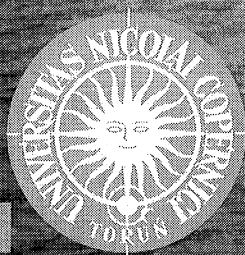
Wydawnictwo Naukowe  
Uniwersytetu Mikołaja Kopernika

REGION KUJAWSKO-POMORSKI W PRZESZŁOŚCI

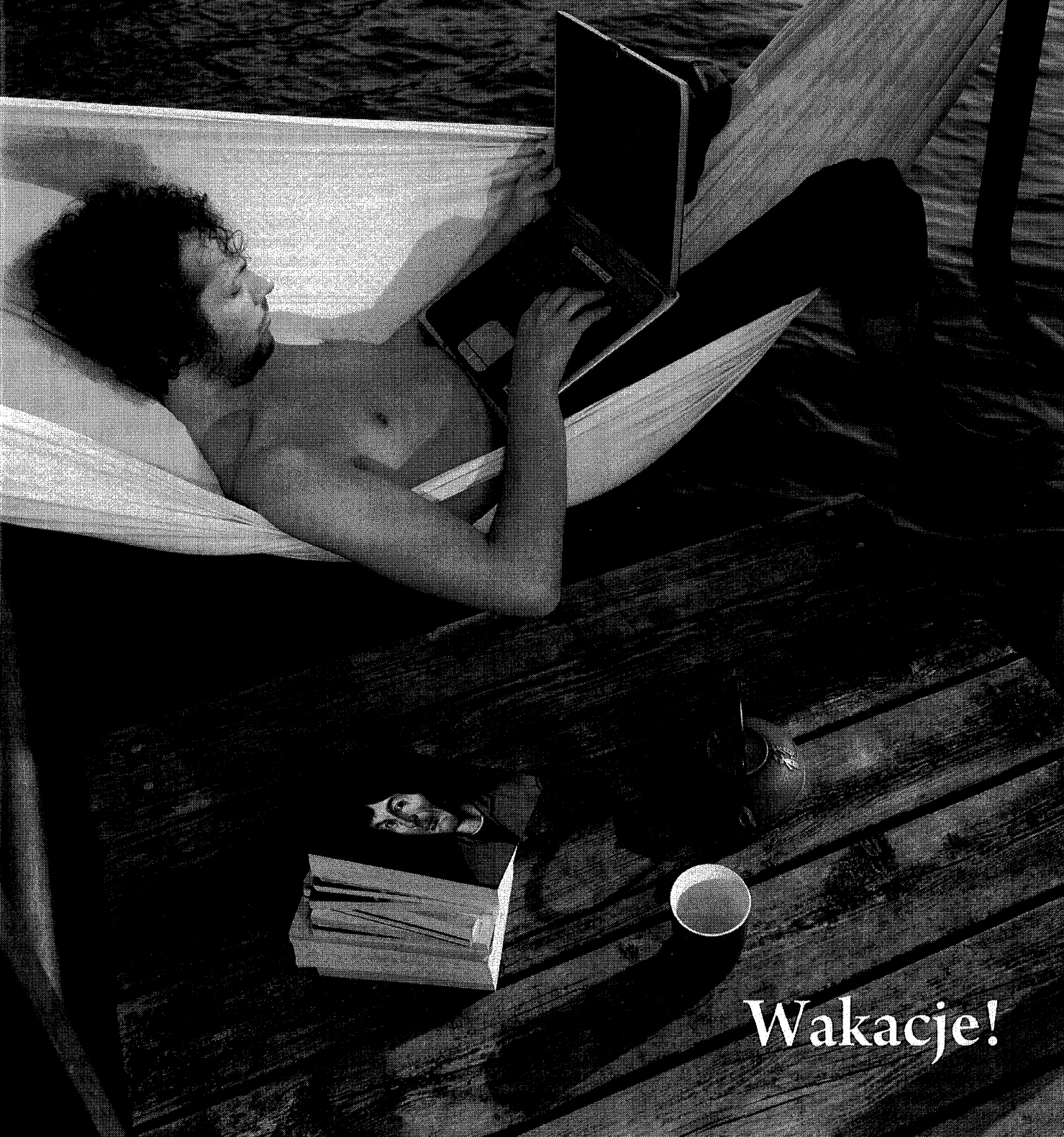
8/9 2014

Numer 8/9 Sierpień/Wrzesień 2014 Rok XXIII(XXXIX)  
ISSN 1230-9710 Cena 2 zł

# GŁOS UCZELNI



CZASOPISMO UNIwersYTETU MIKOŁAJA KOPERNIKA



Wakacje!